

ԶԱՐԹՆՈՑ ՏԱՃԱՐԻ ՀԱՋԱՐԵՐԵԶԱՐՅՈՒՐԱՄՅԱԿԸ

Դեկտեմբերի 6-ին, Երևանում, Ճարտարապետի տանը, տեղի ունեցավ Հայաստանի Ճարտարապետների միության և Գիտությունների ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտի համատեղ երեկոն՝ նվիրված Զվարթնոց տաճարի շինության 1300-ամյակին:

Հայ ճարտարապետության գեղեցկագույն և ինքնատիպ կոթողներից մեկը հանդիսացող Զվարթնոց տաճարը կամ Առապարի Ս. Գրիգոր եկեղեցին կառուցվել է Ներսես Գ Երևոյ կամ Տայեցի կաթողիկոսի օրոք (641—662):

652 թվականին ավարտվում է հայ ճարտարապետության մեջ դարադուլիս ներկայացնող Զվարթնոց տաճարի շինարարությունը, որի նավակատիքի և օձման հանդիսություններին ներկա է լինում նաև հունաց Կոնստանդին Բ կայսրը 652 թվականի ձմռանը:

Տաճարի շինությունից հետո Ներսես Գ Տայեցին ձեռնամուխ է լինում անմիջապես Զվարթնոց տաճարին կից Կաթողիկոսարանի կամ պալատի, աշխարհիկ այլ կառուցումնե-

րի խմբի շինարարությանը, շրջապատի կանաչապատմանը, այգիների տնկման և ոռոգման հետ կապված աշխատանքներին, որոնք ավարտվում են 662 թվականին, ըստ ժամանակակից պատմիչ Մեթոսի վկայության. «Յայնմ ժամանակի արկ ի միտս իւր կաթողիկոսն Հայոց Ներսէս շինել... եկեղեցի մի յանուն երկնաւոր Զուարթնոցն, որոց երեւել ի տեսլեան Սրբոյ Գրիգորի բազմութիւն երկնաւոր դարացնւ: Եւ շինեաց զեկեղեցին բարձր շինուածովք և չքնաղ զարմանալեալք, արժանի աստուածային պատուոյն՝ որում նուիրեացն: Ած շուր և երկր զգետոյն և արկ ի գործ զամենայն վայրսն առապար, տրեւեաց այգիս և ծառատունկս, և շուրջանակի պատուարեաց զբնակութեամբն գեղեցկադիր յարինուածով բարձր պարսպաւ ի փառս Աստուծոյ»:

Դեկտեմբերի 6-ին, Երևանում, Ճարտարապետի տանը, Զվարթնոց տաճարի շինության և հարակից կոթողների շինարարության

Ավարթնոց Տաճարը
(Վերակազմություն ճարտարապետ Թ. Թորամանյանի)

1300-ամյակին նվիրված երեկոն ներածական խոսքով բացում է արվեստի վաստակավոր դորձիչ, ճարտարապետ Միշայել Մաղմա-նյանը:

— Զվարթնոցը այնպիսի մի մոնումենտալ կառույց է, — ասում է զեկույց-դը, — որն իր

մեջ ամփոփում է այն լայն ու առաջավորը, ինչ որ հայ բազմադարյան ճարտարապետու-թյունը ձեռք է բերել հնագույն ժամանակնե-րից մինչև յոթերորդ դարը: Այն համարվում է հայ ճարտարապետության բոլոր բարեմա-

նությունների, շինարարական խիզախ մտահղացումների, նկարչության ու արձանագործության սինթեզը: Այսօր էլ Զվարթնոցը ոգեվորում է ժամանակակից ճարտարապետներին, մղում նրանց ստեղծագործական առողջ որոնումներին:

Այնուհետև ճարտարապետական գիտությունների թեկնածու Ս. Մնացականյանը հանդես է գալիս «Զվարթնոցի տաճարը» թեմայի շուրջ գիտական զեկույցով, որը լսվում է հետաքրքրությամբ:

Ճարտարապետների միության նախագահ և արվեստի վաստակավոր գործիչ Վարադդատ Հարությունյանի բովանդակալից և ծավալուն գիտական զեկույցը նվիրվել էր «Զվարթնոցի պալատական կոմպլեքսը» հետաքրքրական թեմային:

Անվանի գիտնականը հանգամանորեն ներկայացնում է, Զվարթնոցում կատարված վերջին պեղումների նոր նյութերի վրա, տաճարի հարավային և հարավ-արևմտյան կողմում կառուցված Կաթողիկոսարանի, ընդունելության կամ ունկնդրության սյունադարձ սրահի, տոնասրահի կամ գահադահլիճի, ճաշկերպարանների սրահի, կաթողիկոսի աշխատասենյակի, ննջարանների, բաղնիքի և այլ աշխար-

հիկ շենքերի խմբի մեջ մտնող առանձին մասերի ճարտարապետական արվեստն ու կառուցողական առանձնահատկությունները և նրանց համեմատությունը կատարում նույն դարաշրջանի Հայաստանի պալատական այլ շենքերի, այդ թվում Արուճի, Դվինի հետ, նշելով, որ տաճարը և Կաթողիկոսարանը, «այս երկու հուշարձանները թերևս տարբեր էին իրենց բնույթով, սակայն եզակի՝ իրենց նշանակությամբ հայ ճարտարապետության պատմության համար...»:

Հարգելի ճարտարապետը եզրակացնում է իր շահեկան զեկույցը:

«Ստեղծագործական բարձր ավյուրով հղացված այս խումբը (տաճարը և կաթողիկոսական պալատը) մի տեսակ հանրագումարը հանդիսացավ այն բեղմնավոր շինարարական-ճարտարապետական գործունեության, որ ծավալվեց Հայաստանում Ե— է դարերի ընթացքում:

Զվարթնոց տաճարը մոռումհետալ մարմնավորումը եղավ հայ ժողովրդի ճարտարապետական գեղարվեստական այն կուլտուրայի, որը բաղկացուցիչ մասն է կազմում Մեսրոպյան գրերով սկզբնավորված վաղ ֆեոդալիզմի շրջանի ողջ կուլտուրային:

